

Konflik Kongsi Gelap Cina di Perak, 1861-1874

Conflict of Secret Society in Perak, 1861-1874

Noor Syamimi Mohamad Nazri
¹Mohd Shazwan Mokhtar

Pusat Kajian Sejarah, Politik dan Hal Ehwal Antarabangsa
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence email: 1msm@ukm.edu.my

ABSTRAK

Artikel ini membincangkan konflik yang terdeteksi dalam kalangan kongsi gelap Cina di Perak pada tahun 1861 sehingga 1874. Konflik ini dikonstruksi berdasarkan sumber primer seperti CO 273, CO 890, The Straits Time, Penang Gazette serta rekod daripada pegawai-pegawai tertinggi British seperti J.W.W Birch, Sir Hugh Low dan Kapten Speedy. Tumpuan diberikan terhadap faktor yang menjadi punca pertelingkahan diantara Ghee Hin dan Hai San yang berkuasa di Perak terutamanya di kawasan Larut. Selain itu, kertas kerja ini turut menilai reaksi British di Negeri-Negeri Selat terhadap krisis yang terdeteksi diantara kedua-dua kongsi gelap Cina yang saling bermusuhan. Perkembangan bijih timah menyebabkan permintaan terhadap tenaga kerja diperlukan oleh pembesar Melayu seperti Long Jaafar yang diberikan hak untuk menguruskan kawasan perlombongan di Larut. Oleh yang demikian, berlakunya penghijrahan buruh- buruh Cina dari Pulau Pinang yang diuruskan oleh ketua kongsi gelap Cina. Kemasukan buruh-buruh Cina ini bukan sahaja membantu mengembangkan industri perlombongan bijih timah di Perak, bahkan turut membawa kepada kemunculan kongsi-kongsi gelap Cina yang saling bermusuhan terutamanya apabila kedua-dua berebut mendapatkan hak untuk menguasai kawasan perlombongan. Peperangan yang terdeteksi menyebabkan pihak British di Negeri-Negeri Selat terpaksa bertindak campur tangan dalam meleraikan konflik yang berlaku kerana keadaan ini mampu mengganggu perdagangan British di Pulau Pinang. Hasil kajian mendapati bahawa, perbalahan diantara kedua-dua kongsi gelap Cina ini berakhir apabila termeterainya Perjanjian Pangkor pada tahun 1874 yang turut melibatkan kapitan-kapitan Cina.

Keywords: *Ghee Hin, Hai San, British, Perjanjian Pangkor 1874, kapitan Cina*

This article discusses the conflict that occurred among the Chinese secret societies in Perak from 1861 to 1874. The conflict is constructed based on primary sources such as CO 273, CO 890, The Straits Time, Penang Gazette, as well as records from top British officials such as J.W.W Birch, Sir Hugh Low, and Captain Speedy. The focus is given to the factors that caused the disagreements between Ghee Hin and Hai San, who held power in Perak, particularly in the Larut area. Furthermore, this paper evaluates the British reaction in the Straits Settlements to the crisis that arose between the two rival Chinese secret societies. The development of tin mining resulted in a demand for labor, which was needed by Malay leaders such as Long Jaafar, who were granted the right to manage the mining areas in Larut. Consequently, there was an influx of Chinese laborers from Penang, managed by the leader of the Chinese secret society. The arrival of these Chinese laborers not only helped develop the tin mining industry in Perak but also led to the emergence of rival Chinese secret societies, especially when both competed for the right to control the mining areas. The ensuing warfare forced the British in the Straits Settlements to intervene and mediate the conflict, as it could disrupt British trade in Penang. The research findings indicate that the disputes between the two Chinese secret societies ended with the signing of the Pangkor Treaty in 1874, which also involved Chinese captains.

Keywords: *Ghee Hin, Hai San, British, Pangkor Treaty of 1874, Chinese kapitan*

1. Pengenalan

Kongsi gelap Cina di Tanah Melayu merupakan cabang kepada Thian Ti Hui atau Liga Syurga dan Bumi (*Heaven and Earth Society*) dan juga turut dikenali sebagai Liga Hung (*Hung League*) yang membawa maksud '*Banjir*' (Nik Hasnaa Nik Mahmood, 1997). Pada awalnya, kongsi gelap yang muncul beberapa abad di China ini merupakan sebuah pertubuhan yang bersifat keagamaan atau kebajikan dan mempunyai ciri-ciri politik. Suatu perkara yang penting mengenai kongsi gelap ini ialah pertubuhan ini diwujudkan untuk '*overthrow the Ch'ing, and restore the Ming*' (Suffian Mansor, 2017). Pertengahan abad ke-19 menunjukkan China terpaksa bergelut dengan pelbagai ancaman luaran dan dalaman termasuklah kebangkitan rakyat yang tidak berpuas hati dengan pentadbiran kerajaan Ch'ing. Antara gerakan yang memberi ancaman kepada kerajaan pada waktu itu ialah Persatuan Thian Ti Hui dan Persatuan Teratai Putih (*Pai-lien Chiao*) yang bercita-cita untuk mengusir penguasaan orang asing, menjatuhkan kerajaan Ch'ing dan memulihkan semula pentadbiran China (Suffian Mansor, 2017). Menjelang abad ke-19 juga, hampir setiap institusi Cina pada waktu itu dipanggil sebagai '*kongsi*' (Wang Tai Peng, 1997).

Kongsi gelap Cina pada awalnya aktif di negeri-negeri Selat termasuklah di Pulau Pinang. Terdapat beberapa organisasi rahsia yang terdapat di Pulau Pinang yang menjadi pusat gerakan utama kongsi-kongsi gelap sebelum merebak ke beberapa kawasan lain di Tanah Melayu. Antara organisasi yang dapat disenaraikan ialah Ghee Hin, Choo Sin, Wah Sang, Yeng San, Hai San, Yan Woh, Wye Chow, Ho Seng dan Chong Chang. Semasa tercetusnya pergolakan dan persaingan diantara kongsi-kongsi gelap Cina, Ghee Hin dan Hai San antara yang paling menyerlah. Kedua-dua persatuan ini mula bertaburan di semua penempatan di setiap daerah dan mereka ini akur dengan segala arahan perintah yang dikeluarkan oleh ketua-ketua mereka. Sudah menjadi adat bagi setiap ahli organisasi rahsia, mereka ini antara yang paling taat terhadap pemimpin-pemimpin mereka terutamanya terutama apabila terdapatnya ritual rahsia, perjanjian rahsia dan upacara angkat sumpah yang mengukuhkan lagi kesetiaan kepada ketua-ketua dan persatuan rahsia mereka.

Organisasi rahsia yang digerakkan oleh masyarakat Cina telah mendatangkan pelbagai masalah kepada pihak British terutamanya apabila wujudnya gerakan penentangan terhadap pentadbiran British. Apabila British cuba melakukan serangan balas, namun ianya tidak mampu untuk membanteras sepenuhnya gerakan jenayah kongsi gelap memandangkan kedudukan dan pengaruh mereka yang semakin meluas dalam kalangan komuniti Cina. Antara negeri Melayu yang menerima pengaruh kongsi gelap ialah negeri Perak terutamanya di kawasan Larut. Kehadiran buruh-buruh Cina menjadi titik penting kepada perkembangan gerakan kongsi gelap Ghee Hin dan Hai San. Tidak dapat dinafikan bahawa pengaruh kongsi gelap Cina yang semakin kukuh di Perak telah memberikan pelbagai impak dan mencetuskan konflik sehingga membawa kepada peperangan di Larut. Peperangan yang tercetus diantara kedua-dua pihak bukan sahaja mencatatkan angka korban yang tinggi, malah turut menjejaskan bekalan bijih timah untuk dihantar ke Pulau Pinang. Kesannya, British cuba bertindak campur tangan bagi menyelesaikan konflik yang berlaku di Larut setelah didesak oleh golongan-golongan kapitalis Cina dan Eropah yang turut terkesan ekoran daripada peperangan yang berlaku. Oleh yang demikian, penulisan ini akan membincangkan faktor-faktor yang membawa kepada berlakunya konflik diantara kongsi-kongsi gelap Cina di Perak dan peranan British dalam menangani krisis yang seterusnya membawa kepada Perjanjian Pangkor 1874.

2. *Dapatan dan Perbincangan*

2.1 *Sejarah Awal Kongsi Gelap Cina di Perak*

Penemuan dan pembukaan kawasan perlombongan di Larut oleh Long Jaafar bin Long Abdul Latif merupakan titik permulaan kemasukan pengaruh kongsi gelap Cina ke negeri Perak pada tahun 1848. Long Jaafar membawa masuk 20 orang buruh-buruh Cina dari Pulau Pinang melalui ejennya iaitu Low Sam dan Chung Keng Kwee yang merupakan ketua kongsi gelap Hai San (Blythe, W, 1984). Pelombong-pelombong yang lebih awal berada di Larut ialah Hakka Chen Sang dimana kawasan perlombongan mereka terletak di Klian Pauh. Menjelang tahun 1850, muncul pula pelombong-pelombong Hakka Fui Chew yang mengerjakan lombong-lombong bijih timah di Klian Bahru yang jaraknya kira-kira dua setengah kilometer di sebelah timur laut Klian Pauh (Khoo Kay Kim, 1984). Selepas Long Jaafar meninggalkan dunia, pemerintahan di Larut diserahkan terlebih dahulu kepada Ngah Lamat sebelum secara rasminya menyerahkan pentadbiran Larut kepada Ngah Ibrahim.

Kedudukan Ngah Ibrahim di Larut semakin kukuh apabila Sultan Jaafar memberi kuasa kepadanya pada 24 Mei 1858 untuk menggubal undang-undang sendiri dan boleh berurusan dengan British di Pulau Pinang (Abdullah Zakaria, 1993, Winstedt R.O, & Wilkinson R.J, 1934). Ngah Ibrahim bukan sahaja terlibat dalam urusan ekonomi perlombongan bijih timah bahkan turut terlibat dalam gerakan kongsi gelap Cina di Perak. Sungguhpun Ngah Ibrahim berkuasa dan berpengaruh di Larut, beliau masih tidak dapat membentuk pasukan keselamatan bagi mengawal keamanan terutamanya untuk mengawal persatuan kongsi-kongsi gelap Cina yang disertai oleh pelombong- pelombong Cina dimana jumlahnya sudah mencapai puluhan ribu di Larut. Dalam pada itu, jumlah orang Melayu juga terlalu kecil iaitu kira-kira dua hingga ke tiga ribu orang sahaja jika hendak dibandingkan dengan jumlah pelombong-pelombong Cina yang dianggarkan sebanyak 20, 000 orang di Larut (The Singapore Free Press and Merchantile Adviser, 1910).

Lantaran itu, Ngah Ibrahim dikatakan cuba mendapatkan sokongan daripada masyarakat Cina dengan “*masok bersetia dengan kongsi Hai San kerana kongsi itu kuat dan ramai orangnya*” (Ibrahim Munshi, 1980). Sebagai balasan, Ngah Ibrahim bertindak melindungi kepentingan ekonomi dan memberi hak istimewa kepada pelombong-pelombong Cina Hai San yang pada ketika itu diketuai oleh Law Ah Sam. Beliau juga menyerahkan urusan perlombongan bijih timah kepada Law Ah Sam dengan merekrut buruh-buruh Cina dalam kalangan Hai San (Sadka. E, 1960). Dasar pilih kasih Ngah Ibrahim kepada pelombong-pelombong Cina menyebabkan wujudnya ketidakadilan dalam kegiatan perlombongan bijih timah di Larut. Keadaan ini juga mendorong kepada timbulnya perasaan tidak puas hati dalam kalangan Fui Chew (Ghee Hin) ekoran tindakan Ngah Ibrahim yang kelihatan lebih memihak kepada Chen Sang (Hai San). Tambahan pula, kedudukan Ghee Hin dan Hai San semakin kukuh terutamanya apabila wujud hubungan diantara kapitan-kapitan Cina dengan pembesar-pembesar Melayu dan juga pihak British.

2.2. *Sistem Kapitan Cina*

Sistem Kapitan Cina pada awalnya telah diperkenalkan oleh Portugis semasa menduduki Melaka. Tujuannya adalah untuk mengawal masyarakat Cina dan masyarakat lain. Portugis kemudiannya melantik pemimpin dalam kalangan masyarakat Melayu, Cina, India dan Arab sebagai Kapitan ataupun Kapten yang bertindak sebagai penghubung diantara masyarakat dengan pihak Portugis. Selain daripada itu, kapitan juga turut mempunyai kuasa dalam hal ehwal eksekutif, pentadbiran dan kehakiman yang tertentu. Selepas Belanda menguasai Melaka, sistem kapitan ini masih diteruskan sehinggalah Tanah Melayu dikuasai oleh British. British merasakan bahawa Sistem Kapitan masih wajar untuk diimplemmentasikan di Tanah Melayu terutamanya untuk berurusan dengan masyarakat Cina. Tambahan pula, peranan Kapitan Cina juga penting bagi membantu pentadbiran British yang bercorak pemerintahan secara tidak langsung atau 'indirect rule' di Tanah Melayu. Pembesar-pembesar Melayu juga turut berunding dengan kapitan-kapitan Cina terutamanya mengenai urusan perlombongan bijih timah, hak monopoli di kawasan ladang serta melakukan rundingan berkaitan dengan kehidupan masyarakat Cina yang berada di bawah pengaruh mereka (Sadka. E, 1960).

Dibawah Sistem Kapitan ataupun *headmen*, seorang ketua masyarakat Cina akan dilantik untuk mengawal komuniti mereka dan menyelesaikan masalah-masalah hal ehwal masyarakat Cina. Ketua masyarakat Cina juga diberikan kuasa dan hak untuk menguruskan kes-kes jenayah, mewujudkan undang-undang sendiri (Straits Times Overland Journal, 1876) dan bertindak sebagai orang tengah ataupun penghubung diantara masyarakat Cina dengan pihak British. Tambahan pula, kerjasama antara British dengan Kapitan Cina juga penting terutamanya untuk berkomunikasi dengan masyarakat Cina kerana kurangnya pengetahuan dan kemahiran dalam kalangan pegawai British untuk memahami bahasa dan dialek yang dituturkan oleh masyarakat Cina. Kapitan Cina ini juga diberikan hak untuk memonopoli kegiatan perlombongan bijih timah. Untung yang diperoleh melalui kegiatan perlombongan bijih timah kemudiannya dibelanjakan untuk membina kemudahan di kawasan perlombongan misalnya membina jalan-jalan kecil bagi memudahkan urusan penghantaran keluar bekalan bijih timah. Selain daripada mendominasi ekonomi yang berteraskan bijih timah, kapitan Cina juga bertindak untuk mengawal tata tertib masyarakat Cina, menjalankan kegiatan perniagaan dan perdagangan candu, perjudian serta pelacuran. Keadaan ini sedikit sebanyak memberi kelebihan kepada masyarakat Cina kerana mereka hanya berunding bersama dengan ketua mereka sekiranya mengalami sebarang masalah (Comber, L. F, 1958).

2.3 *Kapitan-Kapitan Cina di Perak*

Keadaan politik dan pemerintahan yang kurang stabil di negeri Perak menyebabkan ketua-ketua kongsi gelap semakin mengukuhkan kedudukan dan pengaruh mereka. Keadaan ini adalah untuk memastikan kegiatan perlombongan, perdagangan dan perniagaan mereka tidak terjejas disamping berusaha untuk mengaut keuntungan yang lumayan terutamanya dalam kegiatan perlombongan bijih timah. Menurut L.F Comber, hampir kesemua Kapitan Cina merupakan ketua kongsi gelap yang ditugaskan untuk mengawal kehidupan buruhburuh Cina ketika berada di Tanah Melayu. Sebagai contoh, ketua kongsi gelap Hai San terdiri daripada Law Ah Sam dan Chung Keng Kwee manakala ketua bagi Ghee Hin ialah Chin Ah Yam, So Ah Chiang dan Ho Ghi Siu.

British melihat perlunya sokongan dan penglibatan ketua-ketua kongsi gelap Cina untuk memudahkan urusan mereka memonopoli ekonomi terutamanya dalam urusan mendapatkan bekalan bijih timah dan juga candu. Oleh yang demikian, British bertindak melantik ketua kongsi gelap Cina yang paling berpengaruh dan berkuasa sebagai Kapitan yang akan bertindak sebagai orang tengah diantara Kerajaan British dengan masyarakat Cina. Secara hakikatnya, British terpaksa bertindak campur tangan dalam urusan pentadbiran di negeri Perak ekoran kekacauan yang tercetus diantara Ghee Hin dan Hai San yang telah mengganggu bekalan bijih timah untuk dihantar ke Pulau Pinang disamping British cuba meleraikan konflik perebutan takhta yang melanda istana Perak dan para pembesar Melayu. Campur tangan British juga telah membuka peluang untuk membolehkan mereka memonopoli kegiatan ekonomi di negeri Perak terutamanya di kawasan Larut yang kaya dengan hasil bijih timah. Sungguhpun demikian, ketua-ketua kongsi gelap juga tidak berupaya untuk mengawal sepenuhnya kehidupan pengikut-pengikutnya terutamanya apabila sering berlakunya huru-hara dan pergaduhan diantara kongsi-kongsi gelap. Tambahan pula, keadaan semakin runsing apabila pembesar-pembesar Melayu turut terlibat dalam kegiatan kongsi gelap di negeri Perak.

Di Perak, Kapitan Chung Khung Kwee atau Ah Quee (Hai San) dan Kapitan Chin Ah Yam (Ghee Hin) antara kapitan yang turut terlibat secara langsung untuk membantu British mengendalikan urusan pentadbiran di negeri Perak. Dalam pada itu, mereka ini turut ditugaskan untuk mengatur dan mengawal buruh-buruh Cina di kawasan perlombongan, merancang urusan pembangunan tanah dan perlombongan serta meredakan ketegangan yang tercetus dalam kalangan masyarakat Cina. Dalam pada itu, Kapitan Chung Khng Kwee dan Kapitan Chin Ah Yam juga turut terlibat semasa tercetusnya pergolakan politik yang melanda takhta negeri Perak sehinggalah campur tangan British yang seterusnya membawa kepada termeterainya Perjanjian Pangkor 1874. Pengiktirafan pihak kolonial British keatas pemimpin-pemimpin Cina yang terlibat dalam gerakan kongsi gelap di negeri Perak menyebabkan persatuan kongsi gelap menjadi saluran utama masyarakat Cina disamping mengukuhkan kedudukan masyarakat Cina untuk mendominasi ekonomi di negeri Perak.

Chin Seng Yam atau lebih dikenali sebagai Chin Ah Yam merupakan seorang kapitan Cina yang terkenal di negeri Perak. Beliau merupakan seorang pemimpin yang berpengaruh dalam kalangan Ghee Hin sekitar tahun 1850-an. Pada asalnya, beliau merupakan seorang ketua Hakka di Larut, Perak bagi mewakili kumpulan Ghee Hin yang berpangkalan di Pulau Pinang. Pergaduhan dan peperangan yang tercetus diantara Ghee Hin dan Hai San menyebabkan kepentingan Ghee Hin di Larut telah terjejas dah mula diambil alih oleh Hai San. Kapitan Chung Keng Kwee ataupun turut dikenali sebagai Ah Quee antara ketua kongsi gelap Cina Hai San yang berpengaruh di negeri Perak dan memainkan peranan yang penting untuk membangunkan bandar Taiping (Wong, C.S, 1963). Kekayaan dan modal yang besar serta mempunyai pengaruh yang kuat menyebabkan beliau berupaya memiliki pengikut dan buruh seramai 6,300. Dalam pada itu, kebanyakan buruh-buruh yang diupah oleh Ah Quee terdiri daripada orang-orang Kantonis dari daerah Tseng Cheng dan wilayah Guangdong (Yamada, H, 1971).

2.4 Konflik Ghee Hin dan Hai San di Larut

Persaingan dalam isu perlombongan bijih timah dan juga kawalan terhadap tali air menyebabkan kerap berlakunya pergaduhan diantara Ghee Hin (*Four District / Si Kuan*) dan Hai San (*Five District / Go Kwan*). Terdapat beberapa faktor utama yang mendorong kepada berlakunya pertelingkahan diantara kedua-dua pihak terutamanya mengenai hak itu memonopoli kekayaan bijih timah, perebutan untuk menguasai kawasan perlombongan, masalah tali, masalah candu dan perjudian (Blythe, W, 1969). Ekoran daripada itu, berlakulah Perang Larut diantara Ghee Hin dan Hai San dimana dianggarkan sebanyak 3,000 orang terkorban setiap hari (The Singapore Free Press and Merchantile Advertiser, 1910). Oleh kerana pembesar-pembesar tempatan serta ketua-ketua kongsi gelap tidak dapat meredakan ketegangan dan peperangan yang tercetus, maka perkara ini membawa kepada campur tangan pihak Inggeris. Menurut laporan daripada Sir George Ord kepada Kimberly, pergaduhan diantara kedua-dua kongsi gelap bukan sahaja telah menjejaskan ekonomi di Larut, malahan turut memberi kesan kepada kegiatan perdagangan di Pulau Pinang (CO273/69, 1871).

2.5 Perang Larut Pertama (1861 – 1862)

Pertelingkahan awal yang berlaku pada 4 Julai 1861 tercetus ekoran daripada perebutan mengenai tali air dimana pihak Hai San cuba merosakkan tali air yang dimiliki oleh Ghee Hin. Dalam pergaduhan tersebut, seorang ahli Ghee Hin telah terbunuh dan situasi tegang ini berlarutan sehingga waktu malam apabila Hai San sekali lagi melancarkan serangan terhadap Ghee Hin di Klian Bahru. Dalam serangan tersebut, ramai diantara mereka yang tercedera terutamanya dalam kalangan Ghee Hin dan mereka juga terpaksa menanggung kerugian terutamanya apabila Hai San merampas harta-harta milik mereka. Bagi tujuan menyelamatkan nyawa, Ghee Hin terpaksa melarikan diri ke Kampung Larut bagi mendapatkan perlindungan terutamanya selepas tindakan Hai San yang mula melakukan pembunuhan dan membakar rumah-rumah milik Ghee Hin. Dalam serangan yang tercetus sekitar tahun 1862, terdapat empat belas pengikut Ghee Hin telah ditangkap dan dipenjarakan di Kubu Hai San manakala terdapat kira-kira 1,000 orang pengikut Ghee Hin melarikan diri ke Permatang. Mereka kemudiannya telah dibunuh dengan cara yang kejam iaitu di masukkan pancang buluh runcing ke dalam kerongkong mereka dan darah mereka kemudiannya dialirkan ke bendera Hai San (Comber, L. F, 1959).

Semasa berada di Kampung Larut, kumpulan Ghee Hin mengadukan situasi tegang tersebut kepada Syeikh Muhammad Taib. Malangnya, Syeikh Muhammad Taib gagal menyelesaikan pergaduhan tersebut kerana beliau juga merupakan salah satu pengikut kepada Hai San. Oleh yang demikian, Ghee Hin yang semakin lemah ekoran daripada jumlahnya yang semakin berkurang sekali lagi melarikan diri bagi mendapatkan perlindungan di Pulau Pinang. Lee Ah Kun, Ketua Ghee Hin yang berada di Pulau Pinang bertindak untuk bertemu dengan Residen Pulau Pinang. Dalam pertemuan tersebut, pihak Inggeris bersetuju untuk menghantar ketua kumpulan Hai San dan Ghee Hin berserta dengan kumpulan pegawai polis untuk menjalankan penyiasatan dan dalam penyiasatan tersebut kumpulan Hai San didapati bersalah. Sebuah kapal perang milik British juga turut dihantar ke pantai Perak untuk mengemukakan tuntutan ganti rugi sebanyak \$17, 447. 04 yang perlu ditanggung oleh Hai San (Wilkinson, R.J,

1923). Oleh kerana kerajaan Perak, iaitu Sultan Jaafar mengalami masalah kewangan maka bayaran ganti rugi tersebut dilangsaikan oleh Menteri Larut iaitu Ngah Ibrahim. Sebagai tanda menghargai jasa, Sultan Jaafar telah menganugerahkan gelaran Orang Kaya-Kaya Tengku Menteri kepada Ngah Ibrahim pada Mac 1864 (Blythe, W, 1969).

2.6 Perang Larut Kedua (1865)

Sekiranya Perang Larut Pertama (1861-1862) berpunca daripada isu tali air yang dicetuskan oleh Hai San, Perang Larut Kedua yang meletus pada 16 Jun 1865 pula berlaku ekoran daripada pergaduhan di pusat perjudian. Bahkan, pergaduhan yang tercetus buat kali kedua ini lebih hebat berbanding dengan Perang Larut Pertama. Pergaduhan di pusat judi ini melibatkan dua orang Cina yang saling bermusuhan dan menyertai kongsi gelap Ghee Hin dan Hai San. Keadaan ini semakin tegang apabila orang Hai San telah menikam orang Ghee Hin sehingga mati (Adnan Haji Nawang, 1988). Sebagai serangan balas, Ghee Hin telah membunuh pengikut Hai San di Klian Bahru dan membakar kediaman mereka.

Menurut saksi yang berada di tempat kejadian, terdapat kira-kira 20 orang Hai San menyerang kedai perjudian tersebut. Bagi menarik perhatian pengikut-pengikutnya, paluan gendang telah dibunyikan sebagai isyarat untuk memanggil semua Hai San berkumpul. Tambahnya lagi, kira-kira 700 orang hingga ke 800 orang berkumpul di tempat kejadian. Mereka juga telah menangkap beberapa orang Ghee Hin dan melakukan kerosakan di rumah-rumah kedai sehingga menyebabkan beberapa orang ramai terpaksa melarikan diri ke kawasan berdekatan termasuklah ke Klian Bahru untuk mendapatkan perlindungan (Khoo Kay Kim, 1984). Walau bagaimanapun, Hai San berjaya menangkap 14 orang Ghee Hin yang cuba melarikan diri (Adnan Haji Nawang, 1988). Pergaduhan yang melibatkan kedua-dua belah pihak ini mendatangkan kebimbangan terhadap pedagang-pedagang Pulau Pinang yang berada di Larut. Oleh itu, Loh Ching dan Lim Seng mendesak Ching Chong, ketua Ghee Hin untuk meredakan pengikut-pengikutnya. Desakan ini dibuat berikutan kebimbangan mereka sekiranya Ghee Hin membuat serangan balas terhadap Hai San.

Dalam pada itu, Perang Larut Kedua yang meletus ini telah menunjukkan sifat pilih kasih dan memihak Ngah Ibrahim terhadap kongsi gelap Hai San. Keadaan ini dapat dilihat apabila Ngah Ibrahim serta pengikut-pengikutnya telah menangkap seorang Ghee Hin yang mengadukan keganasan yang dilakukan oleh Hai San kepada ketuanya di Klian Bahru. Lantaran itu, Ketua Ghee Hin di Pulau Pinang, So Ah Chiang bersama dengan pengikutnya bertolak ke Larut. Malangnya, mereka telah ditangkap oleh pengikut-pengikut Ngah Ibrahim sebaik sahaja mereka tiba di Kuala Kurau. Peristiwa penangkapan ini menyebabkan Ketua Ghee Hin di Pulau Pinang, iaitu Chin Ah Yam bertindak mengadakan pertemuan dengan Ngah Ibrahim dengan harapan Ngah Ibrahim dapat melepaskan So Ah Chiang dan pengikut-pengikutnya. Akan tetapi, tuntutan tersebut ditolak oleh Ngah Ibrahim malah Ghee Hin turut dihalau keluar daripada Larut.

Ketegangan yang semakin merebak menyebabkan British di Pulau Pinang bertindak campur tangan dalam menyelesaikan kekacauan yang tercetus di Larut. Keamanan kemudiannya dapat dipulihkan selepas setiap kumpulan kongsi gelap dikenakan denda sebanyak \$5, 000 manakala ketuanya pula dibuang negeri. Keadaan ini sedikit-sebanyak dapat meredakan

ketegangan yang melanda di Larut dan kemenangan Hai San menewaskan Ghee Hin telah mengukuhkan pengaruh Ah Quee yang mendapat sokongan daripada Ngah Ibrahim (Blythe, W, 1969). Akan tetapi, masih berlakunya pergaduhan dalam kalangan Ghee Hin dan Hai San yang akhirnya membawa kepada peristiwa Perang Larut Ketiga.

2.7 Perang Larut Ketiga (1872 – 1874)

Perang Larut Ketiga tercetus disebabkan oleh peristiwa penangkapan dan pembunuhan ketua Ghee Hin iaitu Lee Ah Kun oleh kongsi gelap Hai San. Pergaduhan pada mulanya tercetus ekoran daripada tindakan Lee Ah Kun yang telah berkenalan dengan saudara perempuan Chung Keng Kwee yang merupakan ketua Hai San. Ekoran daripada itu, orang Hai San telah menangkap kedua-duanya sebelum disiksa dan dibunuh sehingga mati. Mengikut saksi, Lee Ah Kun dan wanita Cina tersebut ditangkap oleh Hai San dan dimasukkan ke dalam bakul keranjang babi sebelum dihumbankan ke dalam sebuah tasik bekas lombong (Jessy, J.S, 1986). Pihak Ghee Hin yang tidak berpuas hati kemudiannya mengumpulkan pengikut mereka untuk melancarkan serangan balas bagi menuntut bela keatas kematian ketuanya. Bagi meredakan sedikit ketegangan, pertemuan awal telah diadakan terlebih awal diantara ketua-ketua Hai San dan Ghee Hin bagi mengelakkan pergaduhan berlaku lebih teruk. Perang Larut Ketiga ini juga menyaksikan bagaimana Ngah Ibrahim berpaling daripada Hai San apabila menyedari bahawa Hai San tidak begitu kuat seperti sebelumnya dan mengambil keputusan untuk menyokong Ghee Hin. (Straits Times Overland Journal , 1874).

Ekoran kekalahan Hai San, Hai San telah bersetuju untuk membayar ganti rugi dan membayar pampasan sebanyak \$2, 000 kepada balu Lee Ah Kun. Akan tetapi, pihak Hai San bertindak mencabuli janji-janji mereka dan perkara ini mendorong Chin Ah Yam selaku ketua Ghee Hin melancarkan serangan balas ke atas Hai San dan dibantu oleh Ho Ghiu Siu di Pulau Pinang (Adnan Haji Nawang, 1988). Serangan Ghee Hin keatas Hai San ini menyebabkan Hai San mengalami kerugian sebanyak \$300, 000 dan diusir keluar dari Larut (Blythe, W, 1969). Kekalahan Hai San ditangan Ghee Hin menyebabkan Hai San menghantar petisyen ke Pulau Pinang untuk mendapatkan bantuan dan senjata untuk dihantar ke Larut.

2.8 Reaksi British Dalam Konflik Ghee Hin dan Hai San di Perak

Ketegangan yang tercetus di Larut menyebabkan pihak British mula campur tangan dalam menyelesaikan konflik yang tercetus terutamanya apabila pergaduhan tersebut merebak hingga ke Pulau Pinang. Oleh yang demikian, British melalui Lt. Gabenor Anson mengadakan perbincangan bersama-sama dengan Raja Abdullah, Ngah Ibrahim, Ho Ghi Siu (Ghee Hin) dan Ah Quee (Hai San) bagi meleraikan kemelut yang berlaku di Larut (Wilkinson, R.J. 1923). Dalam perbincangan yang dilakukan di Pulau Pinang ini, Raja Abdullah dan Ngah Ibrahim diperintahkan untuk mengawasi orang-orang Cina di Larut dan mengarahkan kedua-dua kumpulan iaitu Ghee Hin dan Hai San menyerahkan senjata mereka. Ketua Ghee Hin dan Hai San pula dikehendaki untuk pergi ke Larut untuk menghentikan pergaduhan yang tercetus. Akan tetapi, arahan yang dilakukan diatas kapal *H.M.S Midge* milik British tidak dipatuhi oleh Ghee Hin dan Hai San. Pada 14 Ogos 1873, Raja Abdullah melaporkan kepada Lt. Gabenor Anson bahawa “

“ We wished to put a stop to the Chinese disturbances at Larut, but the towkays and headmen did not go with us; moreover at the time we met our friend we stated that if those headmen did not go with us we should be unable to settle the disturbances ”

(Wilkinson, R.J, 1923)

Ekoran daripada keengganan Ho Ghi Siu dan Ghee Hin meletakkan senjatanya, Lt. Gabenor Anson kemudiannya melaporkan hal keadaan ini kepada Gebenor Ord di Singapura. Menteri Larut kemudiannya diberi kuasa untuk merekrut tentera India dan melantik Kapten Speedy untuk memulihara semula keadaan di Larut.

2.9 Peranan Kapten Speedy di Larut

Ekoran keengganan orang-orang Cina menyerahkan senjata dan menghentikan pergaduhan, maka dengan itu pihak British mengarahkan Ngah Ibrahim untuk membentuk pasukan keselamatannya yang terdiri daripada orang-orang India dan diketuai oleh Kapten Speedy, Timbalan Pesuruhjaya Polis Pulau Pinang (*Deputy Commissioner of Police*). Dalam pada itu, Lt. Gabenor Anson turut meminta bantuan daripada Gabenor Sir Henry Ord yang berada di Singapura untuk membenarkan pihak British membantu Ngah Ibrahim untuk memulihkan kekecohan yang berlaku sekaligus mengiktiraf kedudukan Ngah Ibrahim sebagai pemerintah bebas di Larut. Keputusan yang dibuat ini jelas menunjukkan bahawa British memberikan sokongan penuh kepada Ngah Ibrahim dan sekutunya, Hai San. Selain itu, British di Pulau Pinang menarik semula perintah larangan pengesportan senjata dan peluru ke Larut pada 9 September 1873 yang dahulunya diperkenalkan oleh *Order in Council*. (*Straits Times Overland Journal*, 1874).

Bantuan daripada pihak Birtish ini juga sebenarnya telah memberi peluang kepada Hai San untuk mengukuhkan kedudukan mereka di Larut memandangkan Ngah Ibrahim turut menyebelahi mereka menentang kongsi gelap Ghee Hin. Keadaan ini dapat dilihat ekoran tindakan Kapten Speedy yang berlayar ke Larut pada 29 September 1873 dengan membawa bekalan senjata kepada pelombong Hai San di Larut. Kapten Speedy bersama pengikutnya dengan kerjasama Ngah Ibrahim dan orang-orang Melayu kemudiannya terus memberi tekanan untuk menentang Ghee Hin. Kapten Speedy dalam laporannya menyatakan bahawa, terdapat sebuah kapal besar yang membawa kira-kira 100 orang lelaki Cina dewasa, 200 senapang dan bayonet, sejumlah peluru dan lembing untuk dihantar ke Perak (CO273/5, 1872).

Selepas menyandang jawatan sebagai Penolong Residen (*Assistant Resident*) di Perak pada tahun 1874, Speedy mula mendesak supaya Kerajaan British mewujudkan undang-undang untuk memulihkan semula keamanan di Larut. Suruhanjaya yang dibentuk dan diwakili oleh Dunlop, Pickering, Swettenham, Chin Ah Yam, Ah Quee dan dibantu juga oleh Kapten Speedy bertanggungjawab untuk menyelesaikan tuntutan ke atas tanah perlombongan, mengarahkan orang-orang Cina melucutkan senjata, memusnahkan benteng pertahanan dan melepaskan tawanan perang. Kawasan perlombongan juga telah dibahagikan kepada dua bahagian dimana kawasan utara diberikan kepada Ghee Hin manakala kawasan Selatan pula diserahkan kepada

Hai San (Blythe, W, 1969) Walau bagaimanapun, wujud perasaan tidak puas hati dalam kalangan Ghee Hin kerana mereka mendakwa bahawa kawasan perlombongan yang diserahkan kepada mereka tidak mampu mengeluarkan hasil yang banyak seperti mana kawasan perlombongan di bahagian Selatan yang diserahkan kepada Hai San.

2.10 Perjanjian Pangkor 1874

Pergaduhan diantara kedua-dua kongsi gelap Cina tidaklah merebak ke seluruh negeri Perak. Misalnya, kawasan Hulu Perak yang didiami oleh masyarakat Melayu masih berada dalam keadaan yang terkawal. Sungguhpun demikian, pegawai-pegawai Inggeris cuba mengaitkan konflik yang tercetus diantara Ghee Hin dan Hai San dengan pembesar-pembesar Melayu. Dalam konteks ini, Ngah Ibrahim selaku pembesar yang berpengaruh di Larut dianggap sebagai punca yang membawa kepada ketegangan dan pergaduhan yang merugikan ekonomi Larut. Bahkan, terdapat juga laporan-laporan yang menganggap Ngah Ibrahim sengaja menggunakan pengaruhnya keatas kongsi- kongsi gelap Cina untuk mengukuhkan kedudukannya di Larut dengan berpihak salah satu kongsi gelap (Straits Times Overland Journal, 1874). Oleh yang demikian, tidak hairanlah jika beliau akan menyertai kongsi gelap Cina yang dianggap kuat dan dapat memenangi setiap pergaduhan yang tercetus. Birch, kemudiannya menggelar Ngah Ibrahim sebagai “*..the Mantri’s evil influence was the principal cause of all the trouble, and Chinese disturbances*” (Azmi Ariffin, 2012).

Sir Andrew Clarke yang naik menggantikan Sir Henry Ord kemudiannya mengambil keputusan untuk turut masuk campur menyelesaikan konflik yang tercetus di negeri Perak. Oleh yang demikian, beliau bertindak mengadakan mesyuarat dengan menjemput Ah Quee (Ketua Hai San) dan Chin Ah Yam (Ketua Ghee Hin) bagi menyelesaikan perselisihan yang tercetus dalam kalangan masyarakat Cina. Beliau kemudiannya telah menggunakan khidmat W.A. Pickering yang merupakan Penterjemah Bahasa Cina kepada kerajaan untuk berunding dengan ketua-ketua Ghee Hin dan Hai San di Perak (Straits Times Annual, 1953). W.A. Pickering merupakan seorang Pegawai Eropah yang pernah berkhidmat dengan Kerajaan Selat dan fasih bertutur dalam bahasa Cina. Oleh yang demikian, beliau dihantar ke oleh Gabenor ‘*to see the headmen of the Chinese factions, to ascertain if they were willing to come to terms with each other, disarm their parties at the mines and submit their differences to Government*’ (Straits Times Overland Journal, 1874). Pada 3 dan 4 Januari, Pickering menghantar telegraf kepada ketua Ghee Hin untuk menyerah dan mengarahkan Ghee Hin untuk melucutkan senjata selama tujuh hari.

Dalam pada itu, Mejar McNair dan Kapten Dunlop juga telah dihantar ke Pulau Pinang dan Perak dengan menaiki kapal wap ‘*Johore*’ untuk berunding mengenai pelucutan senjata, gencatan senjata serta merancang perjumpaan diantara pembesar-pembesar Melayu di Dinding pada 14 Januari 1874. Selain itu juga, Mejar McNair dan Kapten Dunlop juga diarahkan untuk mengumpulkan maklumat berkaitan dengan pertikaian yang berlaku di Perak, hubungan antara ketua-ketua kongsi gelap dan kedudukan Menteri Ngah Ibrahim di Larut. Mereka juga diberikan hak untuk membekalkan makanan kepada mereka yang terlibat dalam peperangan di Larut. Difahamkan juga, terdapat beratus-ratus orang China yang terlibat dalam peperangan berhasrat untuk kembali semula ke negara asal mereka selepas selesai rundingan damai. Oleh yang demikian, sebuah kapal wap ‘*Lascon*’ disediakan untuk menghantar mereka pulang dan mengangkut bekalan beras ke Larut.

Dalam pertemuan yang diadakan di Pulau Pangkor, pembesar-pembesar Melayu juga turut dijemput bagi menyelesaikan masalah perebutan takhta yang berlarutan sejak tahun 1871. Semasa tercetusnya Perang Larut Ketiga, wujudnya perpecahan dalam kalangan orang Melayu yang sebahagiannya menyokong Raja Abdullah manakala sebahagian lainnya menyokong Ngah Ibrahim dan Sultan Ismail (Mahani Musa, 2003).

Ghee Hin	Hai San
Raja Muda Abdullah	Raja Ismail
Chin Ah Yam	Ngah Ibrahim
Tan Kim Cheng	Cheng Keng Kui
W. H. Read	Kapten Speedy

Comber, L. F, Chinese Secret Societies In Malaya, hlmn. 180

Sesi perbincangan juga turut diadakan pada 15 Januari 1874 diantara Chin Ah Yam dan Ah Quee bersama dengan Gabenor British dan dibantu oleh Pickering sebagai jurubahasa. Dalam pertemuan tersebut, beberapa isu telah dibincangkan terutamanya mengenai kedudukan orang-orang Cina di lombong, tribunal untuk menyelesaikan pertikaian diantara mereka terutamanya dal isu perlombongan bijih timah, masalah untuk mendapatkan sumber air untuk mencuci bijih timah dan apa yang paling penting ialah mereka mengharapkan bantuan British dengan meletakkan seorang pegawai *'to govern the people on the principles of justice'* (John M. Gullick, 1953). Aduan juga turut dilakukan ekoran daripada konflik yang tercetus yang mendatangkan kerugian yang besar diantara kedua-dua pihak, angka korban yang tinggi, kemusnahan harta benda dan ada diantara mereka yang kehilangan ahli keluarga. Kelemahan dalam pentadbiran dan politik orang Melayu juga menyebabkan orang-orang Cina mengharapkan bantuan daripada pegawai British untuk memulihkan semula keadaan tanpa mengharapkan sebarang pampasan.

Sir Andrew Clarke kemudiannya meminta ketua-ketua kongsi gelap Ghee Hin dan Hai San untuk menandatangani surat perjanjian sementara Ching Kweng Kwee dan Chin Ah Yam telah dilantik sebagai ahli *'Suruhanjaya Pengaman'* untuk membantu Kapten Speedy bagi memulihkan keadaan di Klian Pauh dan Klian Bahru. Dalam perjanjian Pangkor yang di tandatangani pada 20 Januari 1874, Raja Muda Abdullah telah dilantik sebagai Sultan Perak manakala Kapten T.C.S Speedy dilantik sebagai Penolong Residen di Larut. Ekoran daripada perjanjian ini juga, Ngah Ibrahim selaku Orang Kaya-Kaya Menteri telah kehilangan haknya dan tidak diakui sebagai *'Raja Larut'*.

3. Rumusan

Peningkatan jumlah masyarakat Cina terutamanya di kawasan Larut menjadi salah satu faktor yang membawa kepada perkembangan kegiatan kongsi gelap Cina di negeri Perak. Peperangan yang terketus diantara Ghee Hin dan Hai San ketika berlakunya Perang Larut bukan sahaja menjejaskan ekonomi, bahkan turut membawa kepada peningkatan jumlah mangsa yang terkorban. Ketua-ketua kongsi gelap juga dilihat gagal mendamaikan keadaan yang terketus ekoran daripada ketegangan yang dilihat semakin memuncak diantara kedua-dua pihak. Bagi mengukuhkan kedudukan dan pengaruh, Ghee Hin dan Hai San masing-masing cuba mendapatkan bantuan dari segi tenaga, senjata api dan bekalan makanan daripada Pulau Pinang yang menjadi sarang kongsi gelap di negeri-negeri Melayu.

Persaingan diantara kongsi-kongsi gelap bukan sahaja melibatkan masyarakat Cina tetapi turut mendapat reaksi dalam kalangan pembesar Melayu dan golongan istana. Tujuannya adalah untuk menjaga kepentingan masing-masing baik dari segi politik mahupun bagi mendapatkan penguasaan ekonomi terutamanya bijih timah. Keadaan ini didorong akibat daripada jumlah masyarakat Cina yang jauh lebih banyak jika hendak dibanding dengan jumlah penduduk Melayu. Justeru itu, para pembesar Melayu dan golongan istana terpaksa mencari teras kekuatan masing-masing dengan berpihak kepada mana-mana kumpulan kongsi gelap yang mampu membawa kepada kemenangan. Penglibatan orang Melayu dalam kongsi gelap jelas dapat dilihat semasa terketusnya Perang Larut Ketiga.

Peperangan yang terketus di Perak juga memberi kesan terhadap British apabila bekalan bijih timah tidak dapat dibawa masuk ke Pulau Pinang terutamanya apabila berlakunya serangan lanun dikawasan perairan Perak. Justeru itu, golongan kapitalis dan kapitan-kapitan Cina meminta bantuan daripada pihak British untuk meleraikan kemelut dan memulihkan semula keamanan di Larut. Krisis ini telah membawa kepada campur tangan British di negeri Perak yang seterusnya membawa kepada Perjanjian Pangkor 1874. Selepas sahaja Perjanjian Pangkor ditanda tangani, British secara rasminya mula mengambil alih pentadbiran negeri Perak sekaligus membenarkan pihak kolonial mengeksploitasi ekonomi yang dahulunya dinikmati oleh pembesar-pembesar Melayu. Pentadbiran British juga telah membuka ruang kepada kapitan-kapitan Cina untuk turut dalam perkembangan ekonomi di negeri Perak. Secara ringkasnya, kajian yang dihasilkan ini dilaksanakan sebagai nilai tambah mengenai perkembangan kongsi-kongsi gelap Cina, peranan kapitan-kapitan Cina sebagai ketua kongsi gelap dan reaksi British dalam meleraikan kemelut yang melanda negeri Perak.

Rujukan

- CMP. *Precis of Perak Affairs by Mr. Skinner, Affairs Of Certain Native States In The Malay Peninsula, In The Neighbourhood Of The Straits Settlement, 10 Januari 1874*
- CMP. Sir Andrew Clarke, K. C. G. to the Earl of Kimberly, *Correspondence Relating to the Affairs Of Certain Native States in the Malay Peninsula in the Neighbourhood of The Straits Settlements, 30 March 1872*
- CO273/69. Gov. Sir H. St. George Ord to the Earl of Kimberly, *Affairs Of Certain Native States In The Malay Peninsula, In The Neighbourhood Of The Straits Settlement, 9 December 1871*

- Abdullah Zakaria Ghazali.(1993). *Ngah Ibrahim- Orang Kaya Menteri Paduka Tuan*, Persatuan Muzium Negara, Kuala Lumpur: United Selangor Press Sdn. Bhd.
- Adnan Haji Nawang. (1988). *Perak Dahulu dan Sekarang*. Kuala Lumpur : Persatuan Muzium Negara.
- Azmi Ariffin. (2012). *Perak Disturbances 1871-75: British Colonialism. The Chinese Secret Societies And The Malay Rulers*. Jebat: Malaysian Journal of History. Politics & Strategic Studies. Vol. 39 (1) (July 2012).
- Blythe. W. (1969). *The Impact of Chinese Secret Societies in Malaya*. Oxford University Press.
- Comber, L. F. (1959). *Chinese Secret Societies In Malaya. A Survey of the Triad Society from 1800-1900*.
- Jessy, J. S. (1986). *Sejarah Tanah Melayu (1400 – 1959)*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- John, M. Gullick. (1953). Captain Speedy of Larut, Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol. 26, No.3 (163).
- Khoo Kay Kim. (1984). *Negeri-Negeri Melayu Pantai Barat 1850-1873*. Petaling Jaya: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Mahani Musa. (2003). *Kongsi Gelap Melayu di Negeri-Negeri Utara Pantai Barat Semenanjung Tanah Melayu, 1821 hingga 1940-an*. Selangor: Malayan Branch of the Royal Asiatic Society.
- Nik Hasnaa Nik Mahmood. (1997). *Orang-Orang Cina di Tanah Melayu*. Johor: Universiti Teknologi Malaysia.
- Sadka. E. (1960). *The Residential System in the Protected Malay States. 1974-1895*. Australian National University.
- SSR. Statement Made By The Head Tunku Mentri In Reply To Questions Regarding Affairs Of Larut. *Affairs Of Certain Native States In The Malay Peninsula, In The Neighbourhood Of The Straits Settlement*. 26 Aug 1873
- Straits Times Overland Journal. *Perak*. 2 December 1874. Page 4
- Straits Times Overland Journal. *The Chinese In The Straits of Malacca*. 16 November 1876. Page 15
- Straits Times Annual. *Speedy in Larut*. 1 January 1953. Page 118/119
- The Singapore Free Press and Merchantile Adviser (Weekly). Capten Speedy.1 September 1910. Page 12
- Peter, L.B. (1971). *Papers on Malay Subjects*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Winstedt, R.O & Wilkinson, R.J. (1934). A History Of Perak. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol. 12. No.1.
- Wong, C.S. (1963). *A Gallery of Chinese Kapitans*. Singapore: Ministry of Culture.

Wynne, M. L. (1941). *Triad and Tabut: A Survey Of The Origin And Diffusion Of Chinese And Mohamedan Secret Societies In The Malay Peninsula*, 1800-1935. Singapore.

Yamada, H. (1971). *The Origins of British Colonialization of Malaya With Special Reference to Its Tin*.